

Ornament

i dekoracja dzieła sztuki

Ornament i dekoracja
dzieła sztuki

Ornament i dekoracja dzieła sztuki

Studia z historii sztuki

Pod redakcją
Joanny Daranowskiej-Łukaszewskiej,
Agaty Dworzak i Andrzeja Betleja

Warszawa
Stowarzyszenie Historyków Sztuki
2015

Projekt okładki
WOJCIECH SKRZYPIEC

Korekta i przekład streszczeń na język angielski
DOROTA WĄSIK

streszczenie artykułu Teresy Grzybkowskiej przełożyła
KATARZYNA KRZYŻAGÓRSKA-PISAREK

Tytuł dotowany przez
Stowarzyszenie Historyków Sztuki

© Copyright by Stowarzyszenie Historyków Sztuki Warszawa 2015

Odpowiedzialność za przestrzeganie praw autorskich do reprodukcji ponoszą Autorzy

ISBN 978-83-88341-97-7

Skład, łamanie i druk
WYDAWNICTWO ATTYKA
www.attyka.net.pl

Spis treści

* * *

Contents

Wstęp.....	9
<i>Introduction</i>	11
WOJCIECH BAŁUS	
Czego chcą ornamenty?.....	13
<i>What Ornaments Want</i>	27
MARTA LEŚNIAKOWSKA	
Brak.....	29
<i>Lack</i>	39
PIOTR KRASNY	
Ornament i dekor. Kilka uwag o znaczeniu pojęć w nowożytnej teorii sztuki.....	41
<i>Ornament and Décor. Several Remarks on the Meaning of the Concepts in Modern Art Theory</i>	51
MICHAŁ F. WOŹNIAK	
Złotnicy i ich ornament.....	53
<i>Goldsmiths and Their Ornament</i>	66
TERESA GRZYBKOWSKA	
Węzły Leonarda da Vinci i muzyczne labirynty. Między ornamentem, symbolem i muzyką	67
<i>Leonardo's Knots and Musical Labyrinths. Between Ornament, Symbol and Music</i>	76
JAKUB ADAMSKI	
O wielkiej karierze maswerków trójpromiennych w architekturze europejskiej około 1300 roku.....	79
<i>About the Great Career of Triradial Tracery in European Architecture around 1300</i>	90
Ks. SZYMON TRACZ	
Dekoracje ornamentalne w italianizujących malowidłach ściennych na terenie Królestwa Węgierskiego pod berłem Andegawenów.....	91
<i>Ornamental Decorations in Italianising Wall Paintings in the Area of the Kingdom of Hungary During the Rule of the House of Anjou</i>	104
AGNIESZKA SMOŁUCHA-SŁADKOWSKA	
Pseudonapisy jako motywy dekoracyjne w sztuce Italii. Różnorodność aspektów badawczych.....	107
<i>Pseudo-scripts as Decorative Motives in Italian Art. The Variety of Research Aspects</i>	117

ARKADIUSZ WAGNER

- Gotycki ornament chrystologiczny „arbor vitae” na tle zdobnictwa
introligatorskiego w Europie i Polsce w XV – XVI wieku 119
*Gothic Christological Ornament of Arbor Vitae Against the Background
of Bookbinding Decoration in Europe and in Poland
in the 15th and 16th Centuries* 132

WALDEMAR KOMOROWSKI

- Kontynuacja, archaizacja, nowatorstwo. O architektonicznej ornamentyce
domów krakowskich na przełomie średniowiecza i nowożytności 133
*Continuation, Archaisation, Innovation. On the Architectural Ornamentation
of Cracovian Houses at the Turn of the Middle Ages and Modernity* 144

JOLANTA TALBIERSKA

- Ornament i wzornik warsztatowy a grafika europejska
XV i początku XVI wieku 145
*Ornaments and Model Workshop Patterns in the European
Printmaking of the 15th and Early 16th Centuries* 161

MAGDALENA ADAMSKA

- Maureska – pierwszy triumf grafiki ornamentalnej 163
The Moresque – the First Triumph of Ornamental Prints 174

MAŁGORZATA ŁAZICKA

- Miniaturowe ryciny ornamentalne małych mistrzów niemieckich 175
Miniature Ornamental Engravings by the German Little Masters 186

ADAM SOĆKO

- Ornamentalizacja sklepień w architekturze sakralnej Lubelszczyzny XVI
i początków XVII wieku, jako przykład lokalnej drogi rozwoju
– od gotyku do manieryzmu 187
*Vault Ornamentation in Sacred Architecture of Lublin Region
in the 16th and Early 17th Centuries as an Example
of the Local Path of Development – from Gothic to Mannerism* 199

MICHAŁ KURZEJ

- Ornament dawny i nowoczesny w niderlandzkiej teorii sztuki
drugiej połowy XVI i pierwszej połowy XVII wieku 201
*Ancient and Modern Ornament in Dutch Art Theory
in the Second Half of the 16th and the First Half of the 17th Century* 212

FRANCISZEK SKIBIŃSKI, ALDONA TOEYSZ

- Wokół „Inuentien” Cornelisa Florisa. Ornament, architektura
i inwencja artystyczna w szesnastowiecznych Niderlandach 215
*About the Inuentien by Cornelis Floris. Ornament, Architecture,
and Artistic Invention in the 16th-century Low Countries* 225

ADRIANA PODMOSTKO-KŁOS

- Dekoracja retabulów wielkopolskich w drugiej ćwierci XVII wieku 227
*Decoration of Altar Retables in the Wielkopolska Region
in the Second Quarter of the 17th Century* 236

ALEKSANDER STANKIEWICZ	
Dekoracja architektoniczna w twórczości Krzysztofa Bonadury Starszego.....	237
<i>Architectural Decoration in the Work of Cristoforo Bonadura the Elder .....</i>	246
ANDRZEJ BETLEJ	
Osiemnastowieczne ornamentalne „Klebebandy” w zbiorach polskich	249
<i>18th-century Ornamental Klebebands in Polish Collections .....</i>	261
ZBIGNIEW MICHALCZYK	
Uwagi o sposobach wykorzystywania architektonicznych i ornamentalnych wzorów graficznych w polskim malarstwie ściennym XVIII wieku	263
<i>Notes on the Manner of Applying Architectural and Ornamental Graphic Models in the Polish Wall Painting of the 18th Century.....</i>	282
DOMINIK ZIARKOWSKI	
Czy ornament może być sygnaturą? Uwagi na temat motywów dekoracyjnych stosowanych przez warsztat Wojciecha Rojowskiego	283
<i>Can Ornament Serve as Signature? Notes on Decorative Motifs Used in the Workshop of Wojciech Rojowski .....</i>	298
MIKOŁAJ GETKA-KENIG	
Ozdoba architektoniczna w służbie „wskrzeszonej” Polski: ideologiczne motywacje dyskursu dekoracji w traktacie <i>Architektura</i> ks. Sebastiana Sierakowskiego z 1812 roku.....	299
<i>Architectural Ornamentation in the Service of ‘Resurrected’ Poland: Ideological Motivations Behind the Discourse of Decoration in the 1812 Architektura Treatise by Sebastian Sierakowski .....</i>	307
KATARÍNA CHMELINOVÁ	
Ornament w praktyce artysty zakonnego XIX wieku w Europie Środkowej. Węgry a Konrád Švestka	309
<i>Explication of Ornament in the Practice of a 19th-century Monastic Artist in Central Europe – Hungary and Konrád Švestka. ....</i>	320
AGATA WÓJCIK	
Styl mauretański w dekoracji wnętrz dziewiętnastowiecznych	323
<i>Moorish Revival Style in the Decoration of 19th-century Interiors .....</i>	334
WISŁAWA JORDAN	
Koncepcje ornamentu w polskiej myśli o sztuce z końca XIX i pierwszej połowy XX wieku.....	335
<i>Concepts of Ornament in the Polish Thought on Art of the Late 19th and First Half of the 20th Century .....</i>	349
LEJŁA CHASJANOWA	
Znaczenie ornamentu w malarstwie monumentalnym rosyjskich i polskich malarzy końca XIX wieku.....	351
<i>The significance of ornament in monumental painting by Russian and Polish artists of the late 19th century .....</i>	364

IRENA BUCHENFELD

- „pierwsi zapuścili wzrok chciwy w te zakłete sezamy chłopskie”
Źródła motywów ornamentalnych sztuki młodopolskiej
na przykładzie malarskich dekoracji wnętrz kościelnych artystów
Towarzystwa „Polska Sztuka Stosowana” 365
*“They were the first to cast their greedy eyes unto these
enchanted peasant vaults”. The Sources of Ornamental Motifs
in the ‘Young Poland’ Art as Exemplified in the Painted Decorations
of Church Interiors by the Artists from the “Polish Applied Art” Society 381*

PIOTR GRYGLEWSKI

- Recepcja nowożytnych form ornamentalnych w epoce historyzmu na przykładzie
wybranych dekoracji architektonicznych w Łodzi (1870-1900) 383
*Reception of Modern Ornamental Forms in the Period of Historicism as Exemplified
by Selected Architectural Decorations in Łódź (1870-1900) 397*

MICHAŁ PSZCZÓLKOWSKI

- Dekoracja art déco w architekturze dwudziestolecia międzywojennego
na przykładzie realizacji toruńskich 399
*Art Déco Ornaments in the Architecture of Interwar Period
as Exemplified by Toruń Realisations 408*

JAROSŁAW MULCZYŃSKI

- Od secesji do art déco. Ornament i dekoracja w środowisku artystycznym
Poznania w pierwszej połowie XX wieku 409
*From Art Nouveau to Art Déco. Ornament and Decoration
in the Artistic Community of Poznań in the First Half of the 20th Century 419*

MAGDALENA KUNIŃSKA

- Zanim ornament stał się zbrodnią: historia zmian postaw wobec
kategorii ornamentum jako historia drogi do teorii modernistycznej 421
*Before Ornament Became Crime: History of Changing Attitudes
Towards the Ornamentum Category as the Way to Modernist Theory 432*

DOROTA JĘDRUCH

- Zbrodnia przebaczona – rola dekoracji w architekturze modernistycznej na
przykładzie twórczości Le Corbusiera 433
*Crime Forgiven – the Role of Decoration in Modernist Architecture
in the Case of Le Corbusier 445*

TOMASZ GRYGLEWICZ

- Ornamentalność i dekoracja w sztuce epoki postmodernizmu 447
Ornament and Decoration in the Art of the Post-Modern Period 458

AGNIESZKA JANKOWSKA-MARZEC

- Ornament i dekoracja w działaniach współczesnych twórców krakowskiego
środowiska artystycznego 459
*Ornament and Decoration in the Work of Contemporary Artists
of the Kraków Milieu 469*

- Indeks osób 471
Index of names 471